

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

ВИСШ АДВОКАТСКИ СЪВЕТ

ул. „Цар Калоян” № 1-а, 1000 София, тел. 986-28-61, 987-55-13,
факс 987-65-14, [e-mail:arch@vas.bg](mailto:arch@vas.bg)

Изх. № 467

Дата: 09.05.2022 г.

ДО КОМИСИЯ ПО КОНСТИТУЦИОННИ И ПРАВНИ ВЪПРОСИ КЪМ НАРОДНОТО СЪБРАНИЕ

СТ А Н О В И Щ Е

от **ВИСШИЯ АДВОКАТСКИ СЪВЕТ**,
представяван от председателя -
д-р Ивайло Дерменджиев

Относно:

Законопроект за изменение и допълнение на
Закона за задълженията и договорите,
сигн. № 47-254-01-33, с вносител Радомир
Чолаков и Десислава Атанасова

УВАЖАЕМИ ДАМИ И ГОСПОДА ЧЛЕНОВЕ НА КОМИСИЯ ПО КОНСТИТУЦИОННИ И ПРАВНИ ВЪПРОСИ КЪМ НАРОДНОТО СЪБРАНИЕ,

1. На 07.04.2022 г. в деловодството на Народното събрание е внесен Законопроект за изменение и допълнение на Закона за задълженията и договорите, сигн. № 47-254-01-33 с вносител Радомир Чолаков и Десислава Атанасова.

С предложението в § 1 се предлага следното изменение на ал. 2 на чл. 86 на Закона за задълженията и договорите (ЗЗД):

„Размерът на законната лихва по ал. 1 се определя от Министерския съвет, като когато е дължима от търговец, не може да надхвърля основния лихвен процент на Българската народна банка плюс 8 процентни пункта, а когато е дължима от физическо лице – основния лихвен процент плюс 4 процентни пункта.“

Законопроектът съдържа в §2 преходно правило, което предвижда действие занапред, като заварените договорни правоотношения не се изменят.

Съгласно преходната разпоредба на §3 изменителният закон влиза в сила в деня на обнародването му в Държавен вестник.

С оглед дадената му възможност, Висшият адвокатски съвет изразява следното становище по така внесения законопроект:

1. Законопроектът не е необходим, защото целеният с него резултат – намаляване и диференциране размера на законната лихва за забава, може да бъде постигнат чрез прилагане на по-гъвкав нормативен ред – чрез акт на Министерския съвет, който съгласно чл. 86, ал. 2 ЗЗД определя размера на законната лихва за забава. Както е посочено в мотивите на законопроекта, през изминалите повече от 70 години след приемането на ЗЗД размерът на законната лихва за забава никога не е бил определян със закон (дори и преди 1989 г.), като Министерският съвет нееднократно е упражнявал предоставеното му от закона правомощие и е променял в случай на обществена нужда размера на законната лихва за забава.

Първоначално с Разпореждане № 1238 на МС от 25 юни 1951 г.¹ размерът на законната лихва за забава е определен на 6 на сто върху стойността на неизпълненото парично задължение. С Постановление № 5 на МС от 18 януари 1991 г. за лихвите по депозитите, влоговете и кредитите на населението и фирмите² Разпореждане № 1238 на МС от 1951 г. е изменено, като от 1 февруари 1991 г. размерът на законната лихва е равен на основния лихвен процент, увеличен с 3 пункта. С Постановление № 72 на МС от 8 април 1994 г. за определяне на законната лихва по просрочени задължения в левове и във валута³ Разпореждане № 1238 на МС е отменено и от 1 септември 1994 г. годишният размер на законната лихва за просрочени задължения в лева е равен на основния лихвен процент на Българската народна банка за периода плюс 10 пункта.

Няма никаква легална пречка de lege lata, въз основа на овластяването от ал. 2 на чл. 86 ЗЗД, Министерският съвет да определя със свой акт размер на законната лихва за забава, който е различен от настоящия (и, както вече се посочи, Министерският съвет е правил това нееднократно). Доколкото

¹ Обн. Изв., бр. 52 от 29 юни 1951 г.

² Обн. ДВ, бр. 6 от 22 януари 1991 г.

³ Обн., ДВ, бр. 33 от 19 април 1994 г.

закононото овластяване по своя предмет и обхват е общо, то не ограничава Министерския съвет да определя един и същ размер на законна мораторна лихва за различните видове длъжници – напротив, Министерският съвет разполага с нормативна компетентност да определя законна мораторна лихва в различен размер за различни категории длъжници.

Определянето на горна граница на размера на законната мораторна лихва в ЗЗД не може да бъде подкрепено и защото противоречи на чл. 3, ал. 1 от Закона за нормативните актове. Посоченото правило предвижда, че със закон се уреждат само такива обществени отношения, които подлежат на трайна уредба. Отношенията относно размера на законната мораторна лихва не са трайни, поради което досега този размер е променян нееднократно от Министерския съвет. След влизане в сила на изменителния закон обаче, ако законодателят след време реши да надхвърли посочените в законопроекта максимални прагове, той ще трябва с нов закон да променя ЗЗД, вместо, както е по действащия към момента текст на ал. 2 на чл. 86, Министерският съвет със свой акт гъвкаво и бързо да отговори на обществените нужди. Предлаганото разрешение разкрива още един недостатък – доколкото предлаганото изменение на ал. 2 на чл. 86 определя само горна граница на размера на законната мораторна лихва, винаги ще бъде необходим и акт на Министерския съвет за конкретизиране на законовата норма и за определяне на точен размер на законната лихва забава.

2. Законопроектът не урежда пълно обществените отношения, свързани със законната лихва за забава. Той предвижда диференциран размер на законната мораторна лихва само за две категории лица – търговци и физически лица. Извън тях в гражданския оборот участват и други правни субекти, които не са нито търговци, нито физически лица – юридически лица с нестопанска цел, държавни учреждения, държавата, общините и др. Не е ясно какъв ще е размерът на законната лихва за забава, дължим от тези лица.

Вън от това, в оборота участват физически лица, които не са еднолични търговци, но осъществяват стопанска дейност, насочена към реализиране на доход – лица, занимаващи се със селскостопанска дейност, занаятчии, лица, извършващи услуги с личен труд, лица, упражняващи свободна професия и др. Няма разумно обяснение тези лица, доколкото са професионалисти, също както и едноличните търговци, да плащат мораторна лихва в размер като този на физическите лица – потребители, още повече че физическите лица, осъществяващи стопанска дейност, по правното си положение са изравнени на едноличните търговци с оглед на несъстоятелността (за тях може да се открива както производство по несъстоятелност, така и производство по стабилизация) от Директива (ЕС) 2019/1023 на Европейския парламент и на Съвета от 20 юни 2019 година за рамките за превантивно реструктуриране, за опрощаването на задължения и забраната за осъществяване на дейност, за мерките за повишаване на ефективността на производствата по

преструктуриране, несъстоятелност и опрощаване на задължения и за изменение на Директива (ЕС) 2019/1132, чието транспониране у нас предстои.

3. Законопроектът не диференцира законната лихва в зависимост от юридическите факти, които са породили паричното задължение. Така, ако едно физическо лице извърши престъпление и причини вреди, за които дължи парично обезщетение, размерът на законната мораторна лихва за това задължение ще бъде същият, както този за потребител, който поради икономическо затруднение не може да погаси навреме заем.

4. Налице е още един недостатък. В оборота често търговци и физически лица участват в едни и същи правоотношения като солидарни длъжници. Няма никаква логическа, икономическа, социална или правна причина в такива случаи физическите лица да дължат законна лихва в размер, който е различен от този за търговците. Например ако едно физическо лице умишлено причини увреждане, то ще отговаря по чл. 45 от ЗЗД, но мораторната лихва за него ще бъде по-ниска от тази за юридическото лице - работодател, чиято отговорност по чл. 49 ЗЗД при това е безвиновна. Аналогична е хипотезата, при която физическо лице – управител или изпълнителен директор на търговско дружество, е поело гаранционно задължение за дълга на търговското дружество или обратно – когато дружеството е поръчителствало за личен дълг на своя ръководител.

5. В мотивите и предварителната оценка за въздействие липсва анализ доколко предлаганите диференцирани размери на законната мораторна лихва съответстват на ръста на инфлацията през последната година, която се съпътства от повишаване на размера на договорните възнаградителни лихви, след като обезпечителната, обезщетителната и санкционната функция на законната мораторна лихва налагат нейният размер да е по-висок от този на договорните възнаградителни лихви.

С оглед на гореизложеното, Висшият адвокатски съвет счита, че предложеното допълнение на чл.86 от ЗЗД не е необходимо и вместо да реши реално съществуващи, би създадо нови проблеми.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ВИСШИЯ
АДВОКАТСКИ СЪВЕТ:.....

Д-Р ИВАЙЛО ДЕРМЕНДЖИЕВ